Diari de Girona, 11/12/2020

Edicions Pirinenques

joaquim nadal i farreras

Fent bona l´aposta de l´associació «Llibre del Pirineu. Lectures amb denominació d´origen» (llibredelpirineu@gmail.com), la bibliografia pirinenca no para d´enriquir-se i la producció editorial es va diversificant. Només així es justifica i adquireix tot el sentit del món el catàleg que l´esmentada associació edita periòdicament un cop l´any amb motiu de la diada de Sant Jordi. D´altra banda, i amb voluntat de mantenir la informació al dia i fixar l´agenda de les activitats literàries i les novetats, publica cada dos mesos el butlletí «L´antígraf».

Aquesta introducció serveix de porta d´entrada al comentari de dues novetats del segell editorial ANEM que, sorgit a Andorra l´any 2007, ha traslladat la seva activitat a Catalunya el 2019.

Es tracta de dos llibres nous, de 2020, i de signe ben diferent. D´una banda, La Cerdanya de 1603. El Tractat del Comtat de Cerdanya de Joan Trigall, en edició d´Erola Simon Lleixà i de Lluís Obiols i amb pròleg d´Eulàlia Miralles. De l´altra, Cerdans i alturgellencs als camps nazis. De la Guerra Civil a la Cerdanya i l´Alt Urgell a l´exili i l´horror nazi de Marc Bernadas Villegas i Pau Chica Fernández, amb pròleg de Queralt Solé i una presentació d´Enric Garriga president de l´Amical de Mauthausen i altres camps.

El primer és l´edició del manuscrit conservat a la Biblioteca de Catalunya del Tractat escrit per mossèn Joan Trigall l´any 1603 quan era rector de la parròquia de Vilagrassa, a l´Urgell. L´edició ha estat feta per dos arxivers, la directora de l´Arxiu Comarcal de Cerdanya i l´arxiver municipal de la Seu d´Urgell, amb una introducció extensa que aprofundeix en el coneixement de la biografia de l´autor i en la contextualització del document i les seves especificitats lingüístiques, geogràfiques i històriques. Es desprèn la trajectòria d´un mestre de llatinitat, culte, al dia, i viatjat, avesat com assenyala Eulàlia Miralles en el pròleg a complaure i atraure una audiència diversa i implicat en la transmissió personalitzada de l´estima per la terra que l´havia vist néixer. El text vol ser i és eminentment didàctic.

L´edició inclou el text en castellà del «Tratado del Condado de Cerdaña», el repàs dels senyors de Cerdanya des del seu primer poblament fins l´any 1603, la «Descripción de Pucerdán», el petit afegit en català als quadernets, del rector Trigall, de la comparació entre França i Espanya i el text de tres cartes que Trigall adreçà a Jeroni Pujades els anys 1610 i 1611. La descripció del territori i el paisatge de Cerdanya hi assoleixen concrecions de gran interès i en el text sobre Puigcerdà podem procedir a una lectura de la vila entre l´estat actual, les seves romanalles històriques, i les característiques urbanes de principis del segle XVII. Les divisions, els senyorius, els castells, els rius, la naturalesa dels cerdans, l´agricultura, la ramaderia, la producció de fus?ta, l´abundància i varietat de peres i po?mes, les raons per les quals no hi ha vinya...

Els editors consideren que en el text objecte d´edició «el públic general hi descobrirà una altra Cerdanya, en part desapareguda, en part existent, que li permetrà interpretar la fisonomia actual de la comarca amb una altra mirada» mentre que «el públic especialitzat hi trobarà una font documental potencialment útil per a moltes recerques».

Per la seva banda, el llibre de Marc Bernadas i Pau Chica ens porta als anys centrals del segle XX i a les implicacions encadenades entre les causes i les conseqüències de la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial: Guerra Civil, exili, camps de concentració, deportació i camps d´extermini del Tercer Reich.

És sabut que a mesura que Alemanya avançava en l´ocupació de França es va anar difonent la utilització del refugiats espanyols en els camps de concentració enrolats en les Companyies de Treballadors Estrangers, fins que a partir de l´agost de 1940 i en dues onades començà la deportació d´espanyols als «Stalags» i «Frontstalags», als camps de concentració a Mauthausen, Buchenwald i Ravensbrück, amb creixent implicació de resistents detinguts i deportats, en la segona onada.

A partir dels arxius, de la bibliografia, dels testimonis orals, els autors ens van fent el quadre de l´evolució de l´impacte de la repressió entre els refugiats cerdans fins a confegir en la darrera part del llibre uns «Apunts biogràfics sobre els cerdans i alturgellencs deportats als camps nazis», amb descripció del resultat final de la seva detenció i deportació, després de concretar l´origen, l´Stalag, el camp de concentració i la data d´entrada, en síntesi dotze morts i 8 alliberats.

Moriren a Mauthausen Josep Solans Sanvicens, Josep Sirvent Domingo, Pasqual Gabarrós Mauri, Salvador Barnola Colom, Pere Cases Blasi, Remigio Morella Giraut, Victorià Córdoba Bordoll, Josep Pifarré Fité, José Azuaga Villalonga, Josep Sans Sansa, Fructuós Bullich Ginot, Pere Serradell Casanova i hi foren alliberats Bonaventura Aixàs Obiols, Antonio Vial Candia i Francisco Palau Parremont. Emilio Garcia i Antoni Puigdellívol Argerich foren alliberats a Buchenwald, Rogeli Anglada Calvet ho fou a Dachau i les germanes Maria i Josefa Maranges Bobé foren alliberades a Ravensbrück.

Des de les llargues llistes generals fins al detall concret i local d´un territori com la Cerdanya i l´Alt Urgell posar nom i cognoms, cara i ulls, famílies i entorns, a les víctimes del feixisme nazi és una interpel.lació d´indignada esgarrifança i solidaritat i és una història que no volem ni podem oblidar.